

כאיכתי קרין אל שם מרדכי... (מגילת אסתר)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבורה לתורה
כולל הדף היומי
קריית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קריית ספר 71919 מודיעין עלית ארץ ישראל

גליון מספר 319

הוצאת ע"י כנס המה"ח הרי"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הרי"ר צבי בה"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הרי"ר אברהם אליעזר ה"ל

מסכת בבא בתרא דף פט – דף צה

בס"ד, א כסלו התש"ע.

דף פט ע"א

א) גמ', אין מוחקין במקום שגודשין. פירש הרשב"ם ד"ה מנין, דאפילו מחיל קונה, אסור. אמנם היר רמה כתב, דדוקא היכא דלא אתני מעיקרא, אסור, אבל אם התנה עמו מעיקרא, תנאו קיים. וכן משמע לשון השיטה מקובצת דכתב, דמי שלקח סתם ולא התנה עמו וכו', אין המוכר רשאי לגדוש במקום שמוחקין.

ב) גמ', שם. עיין פירוש הרשב"ם ד"ה ולפחות ותוס' ד"ה מנין. אבל הרא"ש (סימן כב) פירש, דמייירי בשמכר לו ג' מחוקות, שלא יאמר לו שיתן לו ב' גדושות שהוא שיעור אחד דהא גודשא תילתא, מפני שאינו רשאי לשנות ממנהג המדינה, ואפילו אם יפחות בדמים, כיון שקונה סאה חייב למודדה כמנהג המדינה.

ג) גמ', מעמידין אגודמין. הקשו בתוס' לעיל (ח:): ד"ה אכפיה על הא דאכפיה ליתן צדקה, דהרי צדקה היא מצוה שנאמר בה שכן ד"למען יברכך ה' ואין בית דין כופין על מצוות שמתן שכן בצידן. ור"י תירץ, דכיון שבצדקה איכא לאו ד"לא תקפוץ", כופין. והריצב"א תירץ, דאף שאין בית דין חייבין לכפות, מכל מקום רשאין. והוכיח דבריו מהירושלמי בסוגיין (פ"ה ה"ה) דהקשו על הא דמעמידין אגודמין, דהא אין כופין אמצוות שמתן שכן בצידן, וגבי מידות נאמר "למען יאריכון ימין", ומשני, שאין חייבין לכפות אבל רשאין לכפות. ובמראה הפנים (על הירושלמי) כתב, דלר"י אפשר לפרש נמי הכא, שכופין משום לאו ד"לא יהיה לך". ופירש, דאפשר לומר דבהא פליגי בסוגיין אם מעמידין אגודמין למידות או רק לשערים. דאם הוא מצד לאו, אין מעמידין אלא לגבי מידות שנאמר בהם לאו, ולא לגבי שערים. אבל אם הוא משום דרשאין לכפות אף במקום שאין לאו, אף בשערים רשאין לכפות. אמנם בשיטה מקובצת (כאן) פירש סוגיין, דיהיה לך אדם שממונה על המידות ויחתום עליהם בחותמו, וכל מי שנמצא מודד במידה שאין עליה חותם מכין ועונשין אותו. [דהיינו שמכין אותו מפני שעבר על תקנה שלא לשקול במידה שאינה חתומה, ולא משום לאו ושכר דאיכא במידות].

ד) גמ', מעמידין אגודמין בין למידות ובין לשערים ופירש רשב"ם ד"ה מפני הרמאים, שממתינין עד שימכור בזול ומוכרים ביוקר. וכן מבואר ברמב"ם (פ"ד ממכירה הל"א), ובשולחן ערוך (סימן רלא סעיף כ), כתב דאיירי במשתכרים יותר משתות או יותר מכפי השער שקבעו חכמים לרווח. וכן כתב המאירי, דמעמידין אדם על השערים שלא למכור אלא בשער הראוי, לפי מה שיראה להם מן הזמן והשעה ורוב

הסחורה ומיעוטה. אבל הרמ"ה פירש, דהא דמעמידין אגודמין לשערים שייך אף על המוכרים בזול, דהוא נמי רע ללוקח, כדאמרינן בבבא מציעא (דף סא.) לא יפחות השער. והוכיח כן, דאי לא קאי אלא על המוכרים ביוקר, מה שייך מפקיעי שערים אלישנא שמעמידים מפני הרמאין. אלא, על הפקעת שערים לכולי עלמא כופין, והכא פליגי לענין המוכרים בזול, שמרגיל בכך את האנשים לבוא אצלו, ומרמה להם במשקל. ולהאי ענינא לית הלכתא כמאן דאמר מעמידין, אבל אם מוכר ביוקר הלכתא דמעמידין, כדאמרינן ביומא (ט.) שפרהדרין היו כופין אותם.

ה) גמ', קא משמע לן דמתקנינן מתקלי עד הכי. ופירש הרי"ו מיגאש, דלא אתי למימר שלא ליעביד ג' רבעי ליטרא, מפני דאתי למיטעי בליטרא או ג' שמינית ליטרא דאתי למיחלף בחצי ליטרא, מפני שההפרש ביניהם פחות מפלגא, אבל שמינית ליטרא שרי למיעבד ולא יטעה ברביעי, דהא לא מצינו דיטעו בפלגא כמו דעבדינן ליטרא וחצי ורביעי. אלא, דאפילו שמינית לא לעביד מפני שבמראה קרובים זה לזה. ואף דלקמן גבי מידות עבדינן רביעית, תומן ועוכלא, אף שההפרש הוא פחות מפלגא, מפני שהם גדולים ולא אתי לאחלופי.

ו) גמ', שוקל ליטרא ומניח ליטרא עם הבשר. וכתב הרמב"ם (פ"ח מגניבה ה"ט), דאין ליתן בכף חצי ליטרא ורביעי ליטרא שהם יחד ג' רבעי ליטרא וכך ישקול הבשר. אלא דוקא משקל א' של ליטרא, וכנגדו יתן רביעי עם הבשר שמא יפול רביעי הליטרא ואין הלוקח רואה. וכן פסק השולחן ערוך (בסימן רל"א סעיף י"ד). [ופירש הסמ"ע (סימן רלא, כז), המוכר יפילו בערמה]. אבל הנמוקי יוסף (דף מה. מה. מדפי הרי"ף) הביא בשם הריטב"א, דודאי שרי לשקול כך, אלא דנקט הכי לרבותא. ובמהרש"א הוכיח כן מדברי רשב"ם ד"ה אלא, שבמקום שמכריעין, נותן ג' רבעין באחת. דהיינו, שאפשר לעשות כן.

ז) רשב"ם ד"ה לא יאמר לו שקול, כל רביעי בפני עצמו שאי אפשר לו שלא ישקול בריוח, ומפסיד שאי אפשר לצמצם וכו' שהרי ההכרעות הוא טפח ומכריע רבע הכרע ליטרא. ופירש הרש"ש, שכמות הכרע טפח לעולם לפי ערך כובד דבר הנשקל, דכמו שאם הנשקל ליטרא הכרעת טפחו הוא א' ממאה לליטרא, כן לעשרה ליטרות הוא א' ממאה לעשרה ליטרות, וכן ברבע ליטרא הכרעת טפחו א' ממאה לרבע ליטרא. וכן הביא מהסמ"ע (סימן רלא ס"ק כ"ה). אבל בפעם אחת אפשר לצמצם הטפח יותר מ' פעמים. וכתב הרש"ש, דלא תקשה מהא דלקמן דשל גרומי ושל צמרים דבעי הכרעתם ב' וג'

קצרים כפי המנהג. כתב המאירי, דאם אין מנהג ידוע, יעשנה עגולה. (יד גמ', שמא יאמרו הרמאים אין ת"ח בקיאים במעשי ידינו. פירש המהרש"א (חידושי אגדות), דהיינו, שלא יאמרו שאם הם היו בקיאים, גם הם היו עושין רמאות כמעשה ידינו. והקשה, הא בלאו רמאים נמי, מי שלא ידע באלו דברים יעשה לחבירו עוול שלא מדעת, וגם חבירו לא ידע ולא ירגיש שהוא חסר דבר מה, ולכך ראוי לאומרו. וכתב, דאפשר דהיינו דמטיק דמהאי קרא אמרה "כי ישירים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם", דהיינו טעמא שאמרה כדי שהצדיקים ידעו וירגישו שלא יעשו עול לחבירו שלא מדעת, ולא קאמר דאמרה מהאי ספיקא דקאמר דשמא יאמרו הרמאים אין תלמידי חכמים בקיאים.

(טו גמ', במדה וכו' במשקל שלא יטמין משקלותיו במלח. ובבא מציעא (סא:)) איתא, דאי נימא דקרא כפשוטו דשוקל שלא כפי המשקל, הוי גול מעליא, ועל כרחך מוקמינן הכי ולעבור עליו משעת עשייה. וכתב המהר"ם שיף (שם), דהא דלא אוקמינן שמגדיל המשקל ממש, אלא רק שטומן במלח. משום דעדיין לא אהנו מעשיו, דמסתמא יראה הלוקח ויבין. אבל טומן במלח שהיא רמאות שאינה ניכרת, עובר משעת עשייה. ועוד, דאפשר שמגדיל המדה נכלל בלאו ד"לא יהיה לך אבן ואבן", (אבל טומן במלח אינו בהאי לאו). ובחשק שלמה (שם) הקשה, דהרמב"ם (פ"ח מגניבה ה"ג) כתב, דהמשהה מידה חסירה בביתו עובר בלאו ד"לא יהיה לך", ואם כן אמאי מבעיא קרא לעבור עליו משעת עשייתו, הא עובר אף שאינו עושה.

(טז גמ', ובמשורה שלא ירתיה. פירש בערוך (ערך רתח), וכן פירש הרש"ש בבא מציעא (סא:)) בשם ר"ח, על פי המבואר בספר הטבעיים, דמשקה כשהוא חם מכיל יותר מכההוא מצונן, מפני התפשטות נקבי הפארוס.

(יז תוס' ד"ה ובמשורה שלא ירתיה, וא"ת פשיטא דגול גמור הוא תיפוק ליה משום לא תגזול. כתב המהרש"א, דלעיל מיניה גבי שלא יטמין משקלותיו כו', לא קשיא לתוס' כן. משום דפסיקא להו כדמפרש התם לעבור עליו משעת עשייה, אלא דגבי במשורה לא אסקי אדעתיהו למימר כי התם.

(יח בא"ד, וי"ל דאתא קרא להתחייב משעת הרתחה וכו'. כתב הטור (סימן רלא), וכשמודד דבר לח לא יעשה בענין שתעלה הרתחה ותראה המדה כאילו היא מלאה אפילו היא קטנה מאד שאין ברתחה שיהיה פרוטה. וכתב הב"ח (שם סק"ז), דכן כתב הרמב"ם (פ"ח מגניבה ה"ז), שהרי התורה הקפידה על המדות בכל שהוא וכו'. אמנם כתב, בדברי הטור מתיישב קושיית התוס', דאיכא איסור אף בפחות משה פרוטה.

(יט רשב"ם ד"ה שלא ימדוד, לשני לקוחות שלקחו קרקע בשותפות או לאחד משני אחין שחלקו. וכן פירש רש"י בבא מציעא (סא:)) ד"ה לא ימדוד. וכתב המהר"ם שיף (שם), דלא מפרש אחד מן האחין, דלישנא דגמ' הכי משמע, דאם לא כן הוי ליה למימר לאחד בימות החמה ולעצמו בימות הגשמים, אלא דהגמ' גופה לא פירשה כן, משום דנכלל בגול, אבל בלא תעשו עול במשפט לא נכלל.

(כ רשב"ם ד"ה לאחד בימות החמה, שבימות החמה החבל כוונן ויבש יותר מימות הגשמים. ור"ח פירש, שבימות הגשמים הקרקע עצמה כוונן. ונפקא מינה היכא שמודד בחבל ברזל שאינו מתכווץ. וברמב"ם

טפחים לפירוש הרשב"ם. דשאני התם, שהקנה שלהם יותר גדול וזה ידוע דלפי ערך ריחוקו מהלשון שהוא באמצעו כן הוא ערך הכרעתו. אך הקשה למש"כ הרשב"ם במתני' לעיל (פח:)) ד"ה וחיוב להכריע שבפחות מליטרא הכרעתו פחות מטפח. ותירץ, דהתם משום הכרעת כובד הכף שהוא שוה בכל הנשקלים.

(ח גמ', נפש מאזנים תלויה באויר ג' טפחים וגבוהה מן הארץ ג' טפחים וקנה ומיתנא שלה י"ב טפחים. ופירש הרשב"ם בד"ה י"ב טפחים, ד' טפחים הקנה וארבעה טפחים כל אחד מן החבלים התלויות בשני ראשי הקנה. אמנם הרמב"ם (פ"ח מגניבה ה"ח) פירש, דקנה עצמו י"ב טפחים וכן מידת כל חבל. וכן פירש בטור (רלא, יג). והקשה המהרש"ל על דברי הרשב"ם, דאם הקנה עצמו אינו אלא ד' טפחים, אמאי בעינן להרחיק מגג הבית שיעור ג' טפחים, הא טעם ההרחקה מפרש הרשב"ם בד"ה תלויה כדי שלא יגע בגג, ואם כן די חצי משיעור הקנה שהוא ב' טפחים. עוד תמה הבית יוסף (שם סקי"ח), דאי כפירוש הרשב"ם, הוי ליה למתניתין לפרש ולא לסתום קנה י"ב טפחים. ובמהרש"ל כתב, דאפשר ליתן טעם להרחקת החבל ג' טפחים משום דאם יהיה קצר יותר, בקל אפשר להטות המשקל.

(ט רשב"ם ד"ה קנה ומיתנא, בתוה"ד, ובמקום דקתני איני יודע, הוי ספק טומאה. והקשה הקובץ שעורים (אות שיח), דלגבי טומאה אין כאן ספק, אלא דינה ברור ואם מחמת הספק מקילים ואפשר לשקול בו, ממילא מקבל טומאה, ואם מחמירים שאסור לשקול ולהשתמש בו, אם כן לגבי טומאה ודאי לא מקבל טומאה. ותירץ, דשמא יש לומר, דספק טומאה היינו שאם יבוא אליהו ויפשוט הספק יתברר דין טומאתו, כעין שאין שורפין טומאה תלויה מפני שאולי יבוא אליהו ויטהרנה. ובמאירי הביא דיש שפירשו, דהואיל ולא נתברר שיעורה לטומאה, מיטמאין בכל שהן, הן בשיעור למעלה והן בשיעור למטה.

דף פט ע"ב

(י גמ', כך אמרו לענין טומאתן. פירש רשב"ם ד"ה כך אמרו, שאין נחשבין כלי הואיל ואסור לשקול בהם. אבל התוס' רי"ד כתב, דאפילו כלי שאסור לשקול בו, תורת כלי עליו ומקבל טומאה. וכתב הקובץ שעורים (אות שיו), דלכאורה אפשר להוכיח מדברי הרשב"ם שכל איסורי הנאה אינם מקבלים טומאה משום שאסור להשתמש בהם. אך דחה, שיש לחלק בין מידות שאיסורם משום גול ואינם ראויים אפילו לבן נח שמצויים עליו, ולכך אינם מקבלים טומאה, אבל שאר כלים האסורים בהנאה שמתירים לבן נח, מקבלים טומאה. אמנם אוכלים, אף שאסורים בהנאה לבן נח, מקבלים טומאה.

(יא רשב"ם ד"ה כך אמרו לענין טומאתן, דאין מקבלין טומאה וכו' דלא חשיבי כלי כיון דאסור לשקול בהן. הקשה הקובץ שיעורים (אות שיו), מהא דמיתני בגמ' ממתניתין דכלים, דהתם הא איירי לענין ידות וכדכתבו בתוס' ד"ה כדרך, ואיך מוכח משם דכלי האסור אינו מקבל טומאה. וכתב, דצריך לומר, דפשיטא מסברא ואין צריך ראיה, והא דמיתני מהתם היינו דבפחות מהאי שיעורא אינו ראוי לשקול.

(יב גמ', שהמוחק בבת אחת רע למוכר. אמנם ברמב"ם (פ"ח מגניבה ה"ו) כתב, דרע ללוקח, שמוחק יותר מדאי.

(יג רשב"ם ד"ה צרו א' עב, בתוה"ד, אלא שניהם עבים או שניהם

הדרך היומית

מסכת בבא בתרא דף פט - דף צ

א כסלו - ב כסלו התש"ע

שהוא, תירץ על קושיא בתרייתא דהרשב"א, דבקרקע קיימא לרבנן, דאפילו פיחת המידה ניהא ליה ללוקח לקנות ויחזיר הדמים, ולא יבטל המקח. אך תוס' לקמן (קד): ד"ה פחות כל שהוא הקשו, דמוכח דבמדה חוזר אפילו בקרקע. ולכך חילקו בין מדדו קודם המכר לבין שלא מדדו עדיין. ובשו"ת אבני נזר (סימן נ') ביאר דבריהם, דאם המוכר אמר דמדד, מוכר לו מידה זו בדוקא בדמים אלו, מה שאין כן כשלא אמר שמדד, מסכים המוכר למדוד כפי שתמצא מידת הקרקע, לפי חשבון.

ד גמ', אמר שמואל המשתכר על ישתכר יותר משתות. ולא חילקו בין חיי נפש לשאינו חיי נפש, כדחילקו גבי אוצרי פרות (צ): וגבי המשתכר בארץ ישראל (צא). אמנם ברש"י בבא מציעא (מ): ד"ה והאמר שמואל, כתב, וכן כתב הרמב"ם (פי"ד ממכירה ה"ב), דבמה דברים אמורים בחיי נפש, אבל מדברים שאינם חיי נפש, אין פוסקים להם שער אלא ישתכר כל מה שירצה. וכן פסקו הטור והשולחן ערוך (סימן רלא סעיף ב). וכתב הב"ח (ס"ק כ"ח), דהוקשה לרש"י, מאי פרכה הגמ' בבבא במציעא (שם) אר' יהודה, שישתכר שתות כדאמר שמואל, דילמא סבר דשמואל בדברים שאין בהם חיי נפש איירי, אבל ביין שהוא חיי נפש, אין לו להרויח אפילו שתות. ועל כרחך, דקיימא לתלמודא, דבאין בהם חיי נפש יכול להרויח מה שירצה, ולא קאמר שמואל אלא בדברים שיש בהם חיי נפש. והמגיד משנה כתב, דהרמב"ם מדמה דין זה להא דאמרו, אין אוצרין פירות בארץ ישראל דברים שיש בהם חיי נפש. ועוד, דהא אמרינן אין משתכרין פעמיים בביצים, ופליגי בה רב ושמואל, אי על חד תרי, אי תגרא לתגרא. ומדלא אמרה הגמ' "תסתיים דשמואל אמר תגרא לתגרא", דהא הוא בעל השמועה דאין להשתכר יותר משתות, מוכח, דבביצים ובכל דבר שאינו חיי נפש שרי להשתכר טפי. ותמה עליה הכסף משנה, דהא דבר פשוט דביצים הם חיי נפש יותר מסלתות. ומאי דנקט הרמב"ם יינות שמנים וסלתות, לדוגמא נקטינהו, ובכללם כל מאכל אדם, ובדוקא הביא שהעקרים והקושט והלבונה אינם בכלל חיי נפש, דאינם מאכל אדם כלל. והא דלא אמרינן בגמ' "תסתיים", משום דהוא מלתא דפשיטא. או דאפשר לומר כתוס' ד"ה חד אמר, דהא דשרי בהם על חד תרי, היינו בטרח, דבכל חיי נפש שרי. וכן כתב הבית יוסף אדברי הטור (שם) דבביצים שרי להשתכר עד כפל, מפני שאינם חיי נפש כל כך. דביצים הוו חיי נפש.

ה רשב"ם ד"ה והמשתכר, כגון חנוני הקונה וכו' כדי למכור מעט מעט. ובבית יוסף (סימן רלא סעיף כ') הקשה על דבריו מהא דאיתא בבבא מציעא (דף מ), גבי רב יהודה שהשתכר יותר משתות מפני טירחו והוצאותיו. וכן פסק הרא"ש (המפקיד סימן ט"ז), דחנוני המוכר על יד על יד, שמין לו טרחו וכל הוצאותיו ועליהם משתכר שתות. וכן הקשה על הרמב"ם (פי"ד ממכירה ה"א), דלא חילק בין מוכר בטורח ומעט מעט, דלעולם ישתכר עד שתות. ובב"ח (ס"ק כ"ז) כתב, דהרמב"ם השמיט זה ורחה ההיא דהמפקיד מהלכה, משום הא דלקמן (צא): גבי ביצים דאמרינן שישתכר פעמיים, פירש כמאן דאמר תגרא לתגרא, ולא פירש דמפני טירחתו שרינן ליה להשתכר יותר משתות עד פעמיים כפי שפירשו הרשב"ם (שם) ד"ה בביצים והתוס' (שם) ד"ה חד אמר, דלא סבר לחלק בין טורח לשאינו טורח.

ו רשב"ם ד"ה רלא להוי, בתוה"ד, והוא לא ידע. במהרש"ל פירש,

(פ"ח מגניבה ה"ד) פירש כרשב"ם, וכתב, שבקנה או שלשלת אין בכך כלום.

כא רשב"ם ד"ה דמתרמי בין השמשות, א"נ הלוקח עצמו כו'. כתב הרש"ש, דמדברי הרשב"ם נראה, דקאי "ולא היא" אף על אטרא דחתימי, דמפני טרדת בין השמשות, לא ישהה. אבל הרא"ש (סימן כז) והרי"ף (מה: מדפי הרי"ף) והרמב"ם (פ"ז מגניבה ה"ד), לא כתבו אלא עד אי לא חזי חותמא לא שקיל ולא להיתר של מהנדסי, וכן איתא בטור (סימן רלא ס"ג). וכתב הבית יוסף (שם), דנראה דלא גרסי בגמ' יותר, ואם תמצוי לומר דגרסי כנוסחת ספרים דידן, צריך לומר שהיו מפרשים דהא דקאמר "ולא היא זימנין דמיקרי בין השמשות וכו'" לא קאי אלא למאי דמפליג בין מהנדסי ללא מהנדסי, אבל לא קאי למאי דמפליג רב פפא בין חתימי ללא חתימי. ועיין בב"ח (שם), דהביא פירוש קמא דרשב"ם שהכל טרודין ואין רואהו, וכתב, דהיינו, ואין רואהו למהנדסי, וזהו טעמו של האלפסי והאשר"י שלא הביאו להך דמפליג בין מהנדסי ללא מהנדסי משום דנדחה בגמ'. ובמאירי כתב, כל שהיא כדאי להטעות בה אסור, ואפילו במקום שממונים גזברים לבדוק ולחפש, אבל במקום שחותמים המידות מותר להשאיר אפילו מידה חסרה, הואיל ואינה חתומה.

דף צ ע"א

א רשב"ם ד"ה שלישית ההין, לקמיה מפרש למה התקינו. והקשה המהרש"א, הא קושית הגמ' שלישית ההין רביעית ההין לא ליעביד, אינה על שלישית ההין, דהא כוותיה קב ביבש. אלא על רביעית דלא היא כוותיה ביבש, משום דטעו אינשי בריבעא. וסיים, דיש ליישב. ובשיח השרה כתב, דלשון הגמ' אתרוייהו קשיא לה, אבל עיקר הקושיא היא דלעביד רק את הקטנה שהיא רביעית ולא שלישית, כמו שמצינו גבי קביים ותרקב שמפני דאיכא למטעי בהו, עשו רק את הקטנה שהיא תרקב.

ב רשב"ם ד"ה רביעית ההין, והא דלא עביד נמי חצי רביעית ההין דהיינו לוג ומחצה משום דאתו למיטעי בחצי קב דיבש. הקשה התורת חיים, וליעביד נמי שני לוגין כמו חצי קב דיבש דליכא למיטעי מידי. ותיריך, דאלו שתי המדות סאה וקב דיבש, וכן הין ולוג דלח דאורייתא נינהו, ומימים קדמונים היו עשויין, וקא משמע לן תנא דברייתא דבמדת סאה יכול לעשות סאה וחצי סאה, ורביעית סאה ותו לא, ובמדת קב יכול לעשות קב וחצי קב ורובע ותומן כו', וכן במדת ההין יכול לעשות הין וחצי הין ושלישית ורביעית ותו לא, ובמדת הלוג יכול לעשות לוג וחצי לוג ורביעית ושמינית וכו'.

ג גמ', והאמר רבא אפילו פחות מכדי אונאה חוזר. ופירש רשב"ם ד"ה והאמר רבא, דבמדה אפילו פחות מכדי אונאה מקחו בטל. והקשה הרשב"א, דלפירושו צריך לומר "בטל" ולא "חוזר". ועוד הקשה, דאם כן כוליה פירקין דבית כור לקמן (קג): קשיא, דהוי דבר שבמדה, ואפילו הכי קתני פחת כל שהוא ינכה, הותר כל שהוא יחזיר. לכך פירש, כהר"י מיגאש, שחוזר אותו פחת אפילו שהוא פחות מכדי אונאה, שאין שייך דיני מחילה וביטול מקח אלא בשיש טעות בדמי המכר, אבל כל שבמידה משקל או מנין, לא שייכי בהם דיני כלל, אלא הרי הוא כאילו נתן לו מקח ומשלים השאר. והרשב"ם (שם) ד"ה פחת כל

אוצרין בארץ ישראל. וכן הגירסא בתוספתא (ע"ז פ"ה). וכן גרס הטור, והוספה, דהוא הדין נמי בכל מקום שרובין ישראל. והביא הבית יוסף (שם כד), דכן כתב הר"ן (ד"ה אין), והרא"ש (סימן כ"ט) בשם רשב"ם ד"ה אוצרי פירות, והרמב"ם (בפי"ד ממכירה ה"ה), והכי מוכחי עובדי דשמואל ואבובא דאיתא התם בגמ' דהא אינהו בחוץ לארץ הוו ומשבח להו במאי דהוו גרמי לאזולוי תרעא. אבל ביד רמה כתב, דאפשר שאין ראייה מאבובא דשמואל שהוא ממידת חסידות. ובמגיד משנה (שם), הוכיח זאת, מדאמר רב עושה אדם קבו אוצר, ולא אמר דוקא בארץ ישראל.

(יד גמ', עושה אדם קבו אוצר. פירש הריטב"א, או דממה שליקט משדותיו, עושה אוצר. או אפילו שעושה אוצר ממה שלקח לאוצר ביתו והותיר. אמנם המאירי כתב, דבמה שאוסף משלו מותר אפילו כדי למכור, וכל האיסור הוא רק במה שקונה מאחרים.

(טו גמ', ובשני בצורת אפילו קב חרובין לא יאצור. בשאלות (פרשת ויגש ל"ב) הוכיח מכאן, דבשני בצורת אסור אפילו דברים שאין בהם חיי נפש, דהא בחרובין אין חיי נפש. ובהעמק שאלה הוכיח, דהרמב"ם (פי"ד ממכירה ה"ה) שהביא הבריייתא כלשונה, סבר, דאפילו דברים שאין בהם חיי נפש, אסור. אבל הטור והשולחן ערוך (רלא, כד) שלא הביאו ליטנא דאפילו קב חרובין, סברי דבדברים שאין בהם חיי נפש, מותר אפילו בשני בצורת.

(טז תוס' ד"ה כך אין מוציאים לסוריא, בתוה"ד, וטעמא דלא שמייה כיבוש. וברש"י גיטין (ח): ד"ה כיבוש יחיד פירש הטעם, משום שלא כבשה לצורך כל ישראל.

(יז תוס' ד"ה לסוריא, בסוה"ד, ואומר ר"ת דלשון אחד הוא וכו'. בתוס' בבבא קמא (פג). ד"ה לשון כתבו בשם ר"ת, דבארץ ישראל נקרא לשון סורסי ובבבל נקרא הלשון ארמית. ואף שהם לשון א', מעט משתנה כעין לשון לעז שמדברים אותו לשון צח במדינה אחת יותר מבאחרת, ועל שם שקרובה לארץ ישראל אין לשון ארמי שלה צח כל כך. ופירש במהרש"א (שם), דהכי משמע להו דהלשון הנקרא ארמי שלא נשתנה שמו מליטנא דקרא, הוא הצח. וסורסי שנשתנה שמו הוא נשתנה מלשון צח.

דף צא ע"א

(א) רשב"ם ד"ה מהפרכיא, אחרונה של ארץ ישראל להפרכיא ראשונה של סוריא. ובריא"ז (הובא בקובץ שיטות קמאי) פירש, דאפילו בארץ ישראל עצמה אסור מיהודה לגליל.

(ב) גמ', אין משתכרין בארץ ישראל בדברים שיש בהם חיי נפש. עיין רשב"ם ד"ה בבית יוסף אי חשיב ביצים חיי נפש. וכתב הטור (חושן משפט סימן רלא), במה דברים אמורים בדברים שיש בהם חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות אבל בשאר עניינים אין פוסקין להם שער אלא ירויחו בהן מה שירצו. ודייק הבית יוסף (סק"ב) דהיינו, דלאו דוקא הדומה ליינות שמנים וסלתות, וביצים ותבלינים אינם בכלל. ועיין לעיל (דף צ אות ג) דפליגי המגיד משנה והכסף משנה בשיטת הרמב"ם אם ביצים הוו חיי נפש.

(ג) תוס' ד"ה חד אמר על חד תרי, וא"ת מאי אריא וכו'. ובמהרש"א כתב, דמצו לאקשווי דאפילו יותר משתות אסור, ולא רק על חד תרי.

דכשיבוא לעיר ידע, אך ימכור במחיר הרגיל לו עד עתה ויפסיד. והקשה עליו המהרש"א, דנדחק שלא לצורך. ולכך פירש, דאפילו אחר שיבוא לעיר לא ידע ששינו המידות, ומפסיד, ולא ידרוש אונאתו, והלוקח נמי לא ידע, משום דסבר שהמוכר ידע שנשתנה המידה אלא שמולול במקחו.

(ז) רשב"ם ד"ה עשרים שקלים, בתוה"ד, ויש לומר דיש להם מקומות שהמנה ט"ו סלעים וכו'. וברש"י (יחזקאל פרק מ"ה פסוק י"ב) פירש, דבזה צוה הכתוב לעשות מיני משקל שלישייתו ומשקל רביעיתו (הוא ט"ו), ומשקל מנה של חול שהיה בתחילה. אבל המלבי"ם פירש, דיעשו מטבע של י' ומטבע של ה', ולא מטבע אחת של ט"ו, דאם כן הוי ליה למימר חמש עשרה שקל ולא עשרה וחמשה שקל.

דף צ"ב

(ח) גמ', אנא כוילא חדתא מתקנינא. פירש רשב"ם ד"ה אנא כוילא חדתא מתקנינא, שאין בעיר הזאת מדה אחרת דליהוי תוספת וכו'. והיינו דאי איכא מדה אחרת, אי אפשר לתקן מידה חדשה. והמאירי פירש, דדוקא אם המדה נקראת על שם הראשונה, אבל אם רצו לעשות מדה מחודשת, מוסיפין או גורעין כרצונן.

(ט) גמ', אוצרי פירות וכו'. כתב המאירי, דדברים אלו הוו משום מידת חסידות. ובשולחן ערוך (סימן רלא סעיף כה) כתב, דמפקיעי שערים ואוצרי פרות הם כמלוי בריבית. ופירש הסמ"ע (ס"ק מג), דעובר על "וחי אחיך עמך" (ויקרא כ"ה ל"ו).

(י) גמ', אוצרי פירות. פירש רשב"ם ד"ה אוצרי פירות, שקונים בשוק לאצור למכור ביוקר. ובשאלות (פרשת ויגש - ל"ב) מבואר, דאפילו לאצור למכור ואין כוונתו לייקר את השער, אסור, אלא ימכור מיד כשמגיע לו רווח שתות. (אך אם קונים לצורך עצמן מותר כדפירש הרשב"ם בד"ה את קבו). וכן פסקו הרמב"ם (פי"ד ממכירה ה"ה) והשולחן ערוך (סימן רל"א). והקשה בחדו"ד, דאם אוצר כדי לעשות בהם סחורה, הא אמרינן דאין עושין כלל בחיי נפש, ועל כרחך צריך לומר, דמה שאסור לאצור הוא אפילו לצורך עצמו לזמן ארוך, משום דמפקיע השער.

(יא) רשב"ם ד"ה מתי יעבור החודש, נמכור ביוקר אחר ימות הגורן והיינו מפקיע שערים. והקשה התורת חיים, דהא אם מוכר תבואתו ביוקר בימות הגשמים שאז דרך למכור ביוקר, לא חשיב למפקיע שערים כדכתב הרשב"ם (בעמוד א') ד"ה והמשתכר, שבהוקר השער מותר למכור כפי היקור. ועצם האצירה מלמכור עכשיו, אינה איסור כדשמואל שאצר לאחר כך אף על פי שהפירות מתייקרים כעת. לכך פירש, דאוצרי פירות ומלוי בריבית הוא דבר א', דהיינו, אוצרי פירות מלוי בריבית, דמשום שמחכים לשעת היוקר ומוכרים לעניים בריבית. ומקטיני איפה ומפקיעי שערים היינו נמי דבר א', שמקטינים המדה ובכך מוכרים יותר ביוקר, ומפקיעים השערים. אמנם במאירי כתב, דאם אוצר פירותיו על דעת שיתייקרו הרי הוא כמפקיע השער ואסור.

(יב) רשב"ם ד"ה להגדיל שקל, בתוה"ד, דאי משום להגדיל שקל ממש וכו'. אמנם רש"י בעמוס (פרק ח') פירש, דמקטין האיפה כדי להגדיל שקל.

(יג) גמ', אין אוצרין פירות וכו'. ובריי"ף (מה: מדפי הרי"ף) גרס, אין

(י) גמ', מפני שיצאו מארץ לחו"ל שנאמר. ובמהרש"א (חידושי אגדות), מחק תיבות "שנאמר", מפני שענין עונשה של נעמי אינו ענין לעונשם של אלימלך שיצאו לחוץ לארץ. אך מקיים הגירסא, דנעמי נמי ענשה מפני שהיתה עינה צרה, ויצאה לחוץ לארץ. אמנם במצודת דוד (בחידושי גאונים על עין יעקב) כתב, דמהא דלא מתה יחד עם אלימלך ובניה, מוכח שעינה לא היתה צרה כמותם, ואדרבא, דאף דאשה דרכה להיות צרה באורחים, היא לא נהגה כך.

(יא) גמ', חזיתם נעמי. פירש הבן יהודע, דבלשון הזאת מחליף הה"א בחי"ת וכמו הזאת נעמי.

(יב) גמ', אותו היום שבאת רות וכו' מתה אשתו של בועז. כתב המהרש"א (חידושי אגדות) דבמדרש שינה הלשון ואמר זה על הפסוק "ותהום כל העיר ותאמרנה הזאת נעמי". ופירש, דיליף לומר כן מהא דבתחילה פתח הכתוב בלשון רבים "ותאמרנה" וסיים בלשון יחיד "הזאת נעמי". ועל כרחק, דתהום כל העיר הוא ענין א' על מיתת אשת בועז וביאת רות ועל כך אמרי אינשי וכו'. והזאת נעמי הוא ענין שני.

(יג) גמ', ובכולן לא זימן את מנוח אמר כודניתא וכו'. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות), איך אפשר שצדיק כבועז יאמר זאת. וביאר, דכיון שאין הצדיקים נהנים מסעודת חבריהם, ובסעודת חתנים דרכם להנות על ידי שנותנים מתנה דרך שושבינות, ולאחר מיכן מחזירים להם השושבינות בסעודתם, ולפי שלא היה למנוח זרע, ובעז לא יוכל להשיב לו השושבינות ולא רצה להנות ממנו בחינם, לא הזמינו. ובבן יהודע הוסיף, דאף על פי כן כיון שמנוח לא ידע מכוונת בועז שהיא לטובה והקפיד, נענש בועז.

(יד) גמ', אלימלך ושלמון וכו' שלא הועילה להם זכות אבות. פירש המהרש"א (חידושי אגדות), דקא משמע לך, דהא דאמרינן שהיו אחים, היינו שהיה להם זכות אבות בין מצד אביהם ובין מצד אמן. ובעיון יעקב הוסיף, דלפי זה להיפך ברות, שלא היה לה זכות אבות, ובזכות עלייתה לארץ ישראל יצאה ממנה מלכות בית דוד.

(טו) גמ', אימיה דאברהם וכו'. עיין ברשב"ם ד"ה אימיה דשמיון שנדחק לצורך מה נכתב. אמנם בשו"ת מפענח נעלמים (סימן ה) כתב בשם החתם סופר. שהכוונה להשיב לאפיקורסין האומרים שסיפורי התורה כספרי קורות דברי הימים של האומות. שאין בהם אלא חיצוניות, כי בכך נסתרה דבתם. דלשיטתם יותר היה ראוי לכתוב בתורה שם אמו של אברהם, אבי האומה הישראלית, משתכתוב שם אמו של עמלק, ואין לומר שמה רבינו לא ידע שם אמו של אברהם, שהרי גם אנחנו יודעים את שמה מקבלת אבותינו מדור דור. אלא מפני שלא נכתב בתורה רק מה שיש בפנימיותו חכמה עליונה, ולא זולת זה. (ועיין עוד בחידושי סוגיות להחתם סופר (מונקאטש תרס"ב) י"ג ג', ד"ה עוד. ובחידושי חתם סופר סנהדרין (הוצאת מכון חתם סופר - ירושלים) דף צ"ט:).

(טז) גמ', וסימנך טמא טמא טהור טהור. הקשה הבן יהודע, דגבי אמותיהן מתחיל בטהור שהיא אמו של אברהם, ולגבי הסימן מתחיל באמו של המן שקרא טמא. ותירץ בג' אופנים: א. כדי להפסיק בטהור. ב. דסימנא דטמא טמא הוא עדיף טפי דנמצא במקרא "טמא טמא יקרא". ג. גבי המן מפורש הסימן טפי דהוא עורבתי.

(יז) גמ', ואחתיה. ופירש המהרש"א (חידושי אגדות), דנצרך לתשובת

(ד) בא"ד, דהיכא דאיכא טירחא יכול להשתכר יותר משתות. וכתב בשולחן ערוך (בסימן רלא סעיף כ), דאם טרח או מכר מעט מעט, שמין לו טרחו וכל יציאותיו ובמותר עליהם ירויח שתות.

(ה) גמ', מתריעין על פרקמטיא ואפילו בשבת. כתב הטור (או"ח סימן תקעו סעיף י'), דאם ירדו רוב הסחורות שרוב חיי אנשי העיר תלויין בהם, מתענין ומתריעין אפילו בשבת. והקשה עליו הבית יוסף, דאף דאיתא בגמ' שמתריעין, אבל אין מתענין בשבת. ועוד הקשה, הא סתם התרעה היינו בשופר, ובשבת אין מתריעין אלא בפה. וברמב"ם (פ"ב מתעניות ה"ב) כתב, דצועקין עליה בשבת אבל אין תוקעין בחצוצרות. וכן פסק בשולחן ערוך (שם).

(ו) רשב"ם ד"ה אין יוצאין, שמפקיע עצמו מן המצוות. ובגליוני הש"ס כתובות (ק'). כתב דכוונתו, שמפקיע עצמו ממצוות התלויות בארץ. ותמה, מדוע לא פירש כפשוטו שמפקיע עצמו ממצות ישוב ארץ ישראל, שהיא מצוה בעצם, ושקולה כנגד כל המצוות. והיינו אליבא דהרמב"ן בשכחת העשין (מצוה ד') שכתב, שנצטוינו לרשת הארץ ולא לעזבה ביד זולתנו כפי שאמור תורה "וירשתם את הארץ וישבתם בה". וכן כתב בפירושו על התורה (במדבר לג, נג). אמנם הרמב"ם לא מנה מצווה זו במנין המצוות, וכן רש"י בפירושו התורה (שם), פירש, והורשתם אותם מיושביה, ואז וישבתם בה, תוכלו להתקיים בה, אבל אינה מצוות עשה בפני עצמה. ובשרה חמד (מערכת א', רמ"ו) הביא שיטות ראשונים שנחלקו בכך והוכיח מהא דכתב היראים (הובא בהגמ"י פ"ה ממלכים) שהאיסור לירד למצרים אינו משאר ארצות, אלא דוקא מארץ ישראל למצרים. ועיין עוד בקרן אורה מועד קטן (יד.).

(ז) גמ', אלא אם כן עמדו סאתים בסלע. כתב הרמב"ם (פ"ה ממלכים ה"ט), דאם הפירות בוזל ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח, ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום. וביאר הכסף משנה, דסבר דצדיקים אלו מסתמא לא יצאו אלא כשלא מצאו ליקח, ומכל מקום נענשו. ועל כרחק, שאפילו שאינו מוצא ליקח, אין לצאת משום מידת חסידות. והכי נמי אמרינן בתר הכי שנענשו מפני שהיה להם לבקש רחמים על בני דורם ולא בקשו. ותמה עליו הלחם משנה, דהא ברייתא דרשב"י ודאי מייתי ראייה מאלימלך שאסור לצאת לחוץ לארץ, ונענשו משום שיצאו שלא כדין. ואי נימא שסבר הרמב"ם להלכה כרבי יהושע בן קרחה שנענשו מפני שלא בקשו רחמים, ליכא ראייה שאסור לצאת אפילו ממדת חסידות. ולכך פירש, דהרמב"ם הוכיח מאלימלך, דהיה חטא חמור מאוד, שכשיצאו שלא כדין, לא הגנה עליהם זכותם שהיו גדולי הדור, ומכאן, שאפילו במקום שמן הדין מותר לצאת, ראוי להחמיר ממדת חסידות. ולפי זה מבואר לשון הגמ' "גדולי הדור היו", דאפילו הכי לא הגנה עליהם זכותם.

(ח) תוס' ד"ה אימתי, תימה וכו'. יישב היעב"ץ, דר"ש לא קאי על סאתים במאה, אלא מלתא באנפיה נפשא, דאם אינו מוצא ליקח, מותר לצאת אף דהווי אלק בסאה.

(ט) גמ', גדולי הדור ופרנסי הדור. ופירש בן יהודע גדולי הדור בעושר ופרנסי הדור בחכמה.

פרק המוכר פירות

דף צב ע"א

(א) תוס' ד"ה המוכר פירות, בתוה"ד, א"נ הכא מיירי דאיגלאי מלתא למפרע וכו' ואין סברא לחייבו אלא כשידע המוכר. הרא"ש (סימן א) הקשה כקושית התוס' על הרי"ף. ותירץ, דלעולם תלינן ריעותא בזרעים לפי שידוע שכל זרעים טובים צומחים, והתם היינו טעמא דאם לא צמחו דתלינן ריעותא בזמן הזרע, לפי שכל בני הבאגא זרעו ולא צמחו, ואי אפשר שכל בני הבאגא זרעו זרעים שלא היו ראויים לזריעה, אבל של אדם אחד תלינן ודאי בזרעים, אפילו לשלם ההוצאה אליבא דיש אומרים דמלתא דפשיטא היא.

(ב) בא"ד, בתוה"ד, דאיכא למאן דמחייב. ובמצפה איתן הקשה, דהא מאן דמחייב הוא רבי שמעון בן גמליאל עצמו ואין הלשון מדויק. וכתב, דצריך לומר דהם ב' רבי שמעון בן גמליאל, ורבי שמעון בן גמליאל דמתניתין אינו מאן דמחייב הוצאה.

(ג) רשב"ם ד"ה ולא צמחו, דמצי למימר ליה לאכילה מכרתים לך. וגבי המוכר שור ונמצא נחון, יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך, והרשב"ם בד"ה יכול לומר לו כתב, דטעמיה משום דאולינן בתר טענה טובה. וכתב הפני יהושע, דמוכחא שיטתו, דאף לשמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב, מה שאין המוכר חייב לשלם, היינו משום שיש לו טענה טובה, שהיה על הקונה לפרש כוונתו, ולא מטעמא דהמוציא מחבירו גרידא. והרשב"ם רצה לומר כן, כדי לפרש מתני' אף אליבא דסומכוס דממון המוטל בספק חולקים, דהכא משום דאית ליה טענה טובה, אינו חייב לשלם כלום. ועוד ביאר בדברי הרשב"ם, דאפילו בגוונא דהקונה עדיין לא שילם המעות, וחוקת הממון מסייעת לו, חייב לשלם למוכר, מפני שיש לו טענה טובה. והא דלמדו התוס' בכתובות (עו.) ד"ה על בעל החמור מדברי שמואל, דבממון, לעולם אין הולכין אחר הרוב, ולא מפני שטענת המוכר טובה. היינו, דטעמו משום דהמוציא מחברו עליו הראיה. מכל מקום, אין הכרח לדברי תוס' שהטעם משום דלא אזלינן בתר רובא, אלא דכיון שלא אזלינן בתר רובא הוא סיבה שאין על המוכר לחשוב שקונה לרדיה, ולכך טענתו טובה, כפי שפירש הרשב"ם. ועיין בדבריו, שכתב מאי נפקא מינה בין הרשב"ם לתוס'.

(ד) בא"ד, בתוה"ד, דרוב הפשתן הניקח בעולם לזריעה קונין אותו. הקשה הרשב"ש, דלא יתכן, דהא אם יזרעו את רוב הפשתן הניקח, לפחות תוכפל כל שנה כמות הפשתן ויגיע הדבר עד אפס מקום. אלא ודאי, דרובו נקנה לצורך תשמיש, אלא דהקונים לתשמיש קונים הרבה ביחד, ומתוך הקונים כמות מועטת, רובו לזריעה.

(ה) מתני', ואפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותו. וביאר רשב"ם ד"ה ולא צמחו, דבממונא לא אזלינן בתר רובא. וכתב התוס' רי"ד (בד"ה והאי דאמר), דהני מילי כשהמעות אצל המוכר, דאם הם אצל הלוקח דהוא מוחזק וגם מסייע ליה רובא, לא מפיקינן מיניה. אבל בשאר פירות שאין רובא למאי זבניניהו לא מפיקינן מיניה.

(ו) מתני', זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותו. הקשה הר"ן, מאי קא משמע לן, פשיטא שאם אינם נמכרים אלא לזריעה חייב באחריותו. ותירץ, דקא משמע לן, שאפילו שהזרעים עתה כבר אינם

המינים דהא לא כתיב בקרא דילדה בת חוץ משמשון, אלא דאגב גררא דאימיה נסבן, והוא מה שפירש הרשב"ם בד"ה ואחתיה.

(יח) רשב"ם ד"ה עברא זעירא, והרואה צריך לברך ברוך שעשה ניסים לאבותינו. ובגליוני הש"ס הקשה, דחידוש הוא שלא נכלל בכלל המקומות שמברך על ראייתם במסכת ברכות (דף נד.).

(יט) גמ', אוי לו לעולם שאבר מנהיגו ואוי לה לספינה שאבר קברניטה. ובמהרש"א (חידושי אגדות), ביאר כפל הלשון, דמנהיג העולם היינו שהיה אברהם אבינו שלם בשכלו, והנהיג העולם בדרך ישרה. וספינה גם היא משל לעולם, ומה שהיה מנהיגו היינו במדות, דהיינו שהיה אברהם אבינו שלם בשכלו ובמדותיו.

דף צא ע"ב

(כ) גמ', אפילו ריש גרוגותא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דאף דלכאורה חידוש גדול יותר בהשגחת ה' במלכים, חידוש גדול יותר שלא עזב אפילו את השפלים.

(כא) גמ', כתיב מחלון וכליון וכתוב יואש ושרף כו'. יואש שנתייאשו מן הגאולה. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דאביהם לא היה בכלל זה אבל הם אחרי מות אביהם נתיישבו שם, כמו שכתוב שם שנשאו להם נשים מואביות וישבו שם כעשר שנים, כיון שנתייאשו מן הגאולה.

(כב) גמ', מחלון שעשו גופן חולין. פירש רשב"ם ד"ה חולין, חוץ לארץ ארץ טמאה היא. וכתב המהרש"א (חידושי אגדות), דאם כן יהיה אביהם גם כן בכלל. על כן פירש, שעשו גופן חולין במה שנשאו להם נשים מואביות נכריות אחרי מות אביהם, שאף רות לא נתגיירה עד שהלכה לארץ ישראל עם נעמי, ומשום הא אמר שנתחייבו כליה, כדכתיב "ולא תתחתן עם גוג" כי יסיר את בנך וגו' והשמידך מהר".

(כג) גמ', למה נקרא שמם מחלון. ובריי"ף (על העין יעקב) פירש, דנחלקו אם ענשם היה בנשיאת נשים נכריות או שנתייאשו מהגאולה.

(כד) גמ', שני בנותיך הנמצאות. פירש בעץ יוסף, דאי לא נאמר קרא כדי לדרשו על ב' פרדות, למה ליה למימר "הנמצאות", הא אמר ב' בנותיך, ובודאי שב' בנותיו שנמצאות בבית ילכו עמו.

(כה) גמ', שלמה שדומה לנטיעה, פירשו במהרש"א (חידושי אגדות), ובן יהוידע דנקרא כך דמלך נער בן י"ב.

(כו) גמ', לאם המלך זו אמה של מלכות. ובמדרש רות (ריש פרשה ב') דרש לאם המלך זו בת שבע. ותשב לימינו, זו רות. וביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דלא ניחא לגמ' לדרוש כך, דאם כן לכתוב קרא "וישם כסא לה" דהא מיירי בבת שבע. ובעץ יוסף ביאר עוד, דלישנא דקרא היא "וישב על כסאו וישם כסא לאם המלך", ולא מסתברא דישב שלמה קודם אמו מפני כבודו, ועל כרחך שישבה קודם לו, אבל רות זקנתו שאינו חייב בכבודה, ישב תחילה מפני כבוד המלכות, ואחר כך שם לה כסא.

(כז) גמ', שם. והקשה המהרש"א (חידושי אגדות), אמאי נקראת רות אם המלך, הא לא בנה ולא בן בנה היה מלך. וביאר (בד"ה יושבי), דהוא על שם עגלון מלך מואב והיא בת מלכים. ובבן יהוידע תירץ, דקרי לה הכי דנתקיימה מלכות בית דוד בעבורה, מפני שלא היה יחוסו כשאל אלא אתי מרות, ודוקא משום הכי נתקיימה מלכותו, דאין ממנין פרנס על הציבור, אלא אם כן קופה של שרצים מאחוריו.

ולחא, ואף דאין מנהגו כן, עכשיו נתבטל מנהגו.

(יא) גמ', בגברא דזבין להכי ולהכי. הקשה הרשב"א (בד"ה דאיכא) בשם הראב"ד, אם כן מאי אמר רב דאזלינן בתר רוב דקונים לרדיא, הרי איש זה אינו מהרוב אלא זבין להכי ולהכי. ותירץ הרשב"א, דגברא דזבין להאי ולהאי ולא ידיע זביני במאי הוי, רב אזיל בתר רובא דעלמא, דהאי נמי מההיא רובא הוי. והרשב"א בבא קמא (מו:), הביא קושיא זו בשם הרא"ש, ותירץ, דאיירי בסוחר שקונה למכור להנצרכים לרדיא או לנכסתא, ולכך, כיון דרובא דאינשי זבני לרדיא אמרינן דמסתמא קנה לדבר שיוכל למכור לרובא דאינשי.

(יב) גמ', ולחזי דמי. כתב הרשב"א לעיל (עו:), בשם הראב"ד, דלא כל תוספת דמים מודיעין אלא עד דאיכא תוספת בכדי בטול מקח.

(יג) רשב"ם בד"ה ולחזי אי דמי, בתוה"ד, הני מילי גבי מכר את הצמד לא מכר את הבקר וכו'. ועיין בתוס' ד"ה וליחזי. והרא"ש (סימן ו) והריטב"א בחדושיהו כתבו, דלאו אליבא דר' יהודה פרכינן כדכתב ר"ח, דהא יחידאה הוא, אלא דכל היכא דליכא עיולי בלישנא מידי והלשון הולם מה שמכר ואינם אלא לגלוי מילתא, אפילו רבנן מודו שהדמים מודיעין. וכן כתב הטור (סימן רל"ב סעיף כ"ג). וביאר הברכת שמואל (סימן יב), שכל דבר שהוא ספק בדין לשון לא מהני כוונה, דהוי כדברים שבלב. והשיטה מקובצת בשם הר"י מיגאש כתב, דלרבנן אין הדמים מודיעים היכא שרוצים להוסיף במכר דבר חדש שאינו כלול בו, כגון בצמד להוסיף עליו בקר, אבל הכא שמכר שור בלבד והספק לשם מה קנה השור מודו רבנן דהדמים מודיעים. ועיין ברמב"ן לעיל (סא:), ובחוסן ישועות כאן. ובשיטה מקובצת תירץ עוד, דבצמד ובקר תליא נמי בכוונת המוכר, אבל במוכר שור, הכוונה אי לרדיא או לשחיטה, אינה אלא בדעת הלוקח.

(יד) תוס' ד"ה ולחזי, בתוה"ד, דרובא וחוקה מסייעין למוכר. ומשמע, דאם הלוקח לא שילם עדיין המעות, אין מוציאין מהמוחזק כיון דהרוב מסייע לו. אמנם הרשב"א (לעיל עו:), פירש, דכל מקום דאמרינן מכר ולא מכר, דינא הכי ומוציאין אפילו במקום שמסייע רובא וחוקה לקונה, ואין הדמים מודיעים. וקושיא הגמ' "ולחזי דמי", היא כפירוש הרשב"ם רק במקום שהלשון א'.

דף צב ע"ב

(טו) תוס' ד"ה אי דליכא, בתוה"ד, בבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה. הרשב"א הביא ג' דינים אלו בשם ר"ת, וכלל מקח טעות יחד עם בעל חוב, דהשתא מעות אלו הם חוב ומלווה עליו. וכדכתבו בתוס' בבא קמא (מו:), בד"ה אי דליכא. וכן כתב הנמוקי יוסף (מו: מדפי הרי"ף).

(טז) בא"ד, בתוה"ד, בבע"ח אי אית ליה זוזי לא מצי מסלק ליה. והוסיף הרשב"א, שבמקום שיפסד הלווה אם יפרע מעות, יכול לפרוע קרקע אפילו כשיש לו דמים.

(יז) בא"ד, ובדליכא ליה מעות אלא קרקע או מטלטלים. כתב הנמוקי יוסף (מו: מדפי הרי"ף), דיהיב ליה מטלטלי, דחשיבי בתר כספא טפי מקרקע. ובשלטי הגיבורים (אות ג) הביא דברי הנמוקי יוסף בשם הרמ"ה בבבא קמא, דדמיהם מצוים יותר בנקל בלא הכרוזה. והביא, דהמרדכי בבא קמא (סימן א) דמייתי דברי ר"ת, ומלשונו משמע, דפרע

בעולם, אינו יכול המוכר לומר לו שיחזיר דמיהם רק אם יחזיר לו החיטין, מפני שנחשב כאילו אמר לו לך זרע. והוכיח מהכא, דאם אמר הקונה למוכר שקונה המקח להוליכו למקום אחר, ונמצא שם מום, אינו יכול לומר לו הביאנו לכאן ואשלם לך, אלא על המוכר מוטל להחזיר. וכן הוכיח מכאן הרמב"ם (פט"ז ממכירה ה"ג), דאינו יכול לומר לו החזר לי מקחי לכאן אלא מחזיר לו הדמים. ובראב"ד (שם) כתב, דאמנם דין אמת הוא, אלא דאין ראייה מכאן, לפי שהזרע כשאינו ראוי לצמוח, דבר ידוע הוא שהוא נרקב בעמידתו בקרקע, ואינו בר השבה, ועל דעת כן מכר, ששייב הדמים בלי הזרעים, מה שאין כן בשאר מקחות. ובמגיד משנה כתב, דהרמב"ם סבר, דדברים קל וחומר, ומה פירות לזריעה שאינו מחזיר לו כלום, אינו מנכה לו כלום מן הדמים, הכא שיוכל לקבל ממכרו על ידי טורח, כל שכן שאינו מנכה לו כלל. ובמגדל עוז כתב, דעיקר הטעם לפי שהטעהו, וכל מקח טעות ברשותא דמרעה קמא קאי.

(ז) מתני', חייב באחריותן. כתב הרמב"ם (פט"ז ממכירה ה"ג), הקונה פירות ואמר לו שקונה על דעת להוליכן למקום פלוני, אם נמצא שם מום, המוכר מטפל להביאן משם. ואם אבדו או נגנבו אחר שהודיעו הרי הוא ברשות מוכר. כתב הכסף משנה, דאף שמדבריו משמע, דדוקא לאחר שהודיעו נכנסו לרשות מוכר, אבל אם לא היה לו שהות להודיעו עד שנגנבו, הרי הם ברשות לוקח. כיון שהשכל אינו גוזר כן, יש לפרש הלשון "שאחר שהודיעו" היינו, אחר שהודיעו שרוצה להוליכו למקום פלוני, ונשאר בצריך עיון.

(ח) גמ', ונמצא נגחן. כתב האור שמח (פט"ז ממכירה ה"ה), דדוקא טענת נגחן הויא טענה למקח טעות, אבל אם ידע שהוא נגחן אלא דטענתו היא שחשב שהוא תם ונמצא מועד, אין כאן מקח טעות מפני שמועד אינו נוגח יותר מתם, אלא דמשלם יותר. והביא ראייה משואל בחזקת תם ונמצא מועד, דחצי נזק כתם משלם, ואינו יכול להיפטר לגמרי בטענת מקח טעות, משום דאין זו אומדנא לבטל מעליו המקח. ואף דמה ששואל משלם רק חצי, היא סברא דווקא בשומר, שלא קיבל שמירה אלא על תם, ואם יגח פעמיים יחזירו לבעליו. מה שאין כן לוקח שצריך לרדיא והכיר בו שהוא נגחן, הלא יכול ליגח פעמים הרבה אצלו, ואינו יכול לטעון טענה זו.

(ט) גמ', ולחזי אי גברא דזבין לרדיא וכו'. כתב הטור (סימן רל"ב סעיף כ"ג) בשם הרמ"ה, דאם מכירו שקונה לרדיא, אפילו אם נתן דמי בשר, הוי מקח טעות. וביאר הב"ח, דראיית הרמ"ה היא מדלא משנינן בגמ', דאפילו שהוא גברא דזבין לרדיא איכא לספוקי אם נתן דמי בשר. וכן מדנטר לקושיא "ולחזי דמי" רק אחר דמשני דמיירי בגברא דזבין להכי ולהכי, משמע, דאם הוא זבין רק לרדיא, אפילו נתן דמי בשר, אינו יכול לומר לשחיטה מכרתיו לך.

(י) רשב"ם ד"ה ולחזי אי גברא, שהמוכר מכירו. וכן פירש הרא"ש (סימן ב'). אבל הרא"ש בבבא קמא (פרק ה אות א') פירש, דהוי אומדנא שקנה לזה. ומשמע, דאפילו אינו מכירו, אנן סהדי שזבין לכך. ובטור (סימן רל"ב סעיף כג) פסק שהמוכר מכירו, וכתב בבית יוסף, דנראה שסובר שאם אין המוכר מכירו דזבין לרדיא, לא הוי מקח טעות. ובפלפולא חריפתא (בבא קמא שם, אות ב') נתן טעם לכך, דאם אין המוכר מכירו הוי ליה לאודועי, ומדלא אודועי הוי כגברא דזבין להא

(ב) גמ', כולא הכי איתנהו. וצריך ביאור דאם כן מה החידוש. ובשיטה מקובצת לעיל (צב:) הביא בשם גליוני תוס' [והוא כתוס' סנהדרין (ג):] ד"ה דינין דאליבא דשמואל, אף דלא אזלינן בתר רובא, אם הוא רוב חשוב אזלינן בתריה, והכא אינו כן אלא אפילו ברוב חשוב.

(ג) גמ', ומביעתותא הפילה. הקשה באמרי משה (סימן לא סעיף ג' בהג"ה) בשם הגדול ממניסק, הא טעמא דהמבעית את חברו פטור, אמרינן בקידושין (כג.), דהוא מפני שאדם בן דעת הוא והוא הזיק עצמו, אבל בהמה שהזיקה מביעתותא, דליכא למימר שהבעית את עצמה, כיון שאינה בת דעת, על כרחך בעינן למימר שפטורה אינו כדין אדם, אלא מפני דהוי רק גרמי ולא הזיק בידים. ומוכח שגם בהמתו איכא פטורא דגרמי. וכן סבר הנמוקי יוסף (בבא קמא מח.). אבל הרמב"ן (בקונטרס דינא דגרמי) סבר דאגרמי דבהמתו חייב.

(ד) תוס' ד"ה איכא למימר, בתוה"ד, וסמוך מיעוטא דמפילות. הקשה המהרש"א, אמאי הוצרך לומר גם למיעוטא דמפילות, ולא סגי לפטור בספק דמביעתותא הפילה. וביאר, דספק דמביעתותא הפילה אינו פלגא ופלגא, וליכא למיפטר מחמתו בלבד. וכדמוכח לישנא דברייתא עד שלא נגחה ילדה, היינו שהפטור הוא מחמת מיעוטא דמפילות. ועוד, דאם הוי פלגא ופלגא היה נפטר לגמרי דסמוך מיעוטא דמפילות לפלגא דמביעתותא, והוי רוב דלא מחמת הנגיחה מת הולד. והמהר"ם כתב, דאף אם מקמה אתי, אינו ודאי דמביעתותא הפילה ולא מנגיחתו, ולכך בעינן למימר דאיכא מעוט מפילות כדי שלא יהיה רוב שמת הולד מנגיחתו. ועיין בחידושי הרשב"א יבמות (קט.).

(ה) גמ', אין אומרים בידוע. הרמב"ם (פ"ח מנזקי ממון הי"ד) פסק כחכמים שאין לחייב את בעל השור שמועד ליגח עבור נזקי נגיחת השור שנמצא נגוח לצידו, משום שאין להכריע בממונות על פי אומדנא. ובערוך השלחן (סימן ת"ח סעיף ג') כתב, דאפילו באומדנא מוכחת הרבה לא אזלינן בתרה אלא על פי עדים, והביא משו"ת מהרי"ק (קכ"ט, ד"ה ונחזור), דמה שמצינו דאזלינן בתר אומדנא היינו במקום שהמעשה עצמו ידוע, אלא שאנו מסופקים באומדן דעת הנותן, מה שאין כן בשור על גבי הנהר, אפילו דהוי אומדנא גדולה, לא סבר תנא קמא דאזלינן בתרה, ופסקינן כוותיהו. ובשו"ת הרדב"ז (ב, תקצח) מבואר, שרק להוציא ממון לא ניתן לסמוך על אומדנא, אבל להעמיד הממון בחזקתו, אף לשיטת חכמים ניתן לסמוך האומדנא. ובשו"ת הרא"ש (ס"ח סעיף כג) כתב, דאזלינן בכמה מקומות בתר אומדנא דמוכח, והביא בתוכו דינא דר' אחא, והביאו הטור (סימן ס"ה כ"ג). וכתב הב"ח (סימן תרב), שאין כוונתו לפטוק כר' אחא, ולא אזלינן בתר אומדנא להוציא ממון, אלא כוונתו דהואיל ואיכא מאן דאזיל בתר אומדנא דמוכח, אף דלא פסקינן כוותיה אזלינן בתר אומדנא דמוכחת הרבה.

(ו) רשב"ם ד"ה אין אומרינן, בתוה"ד, הואיל ואיכא שוורים אחרים ולא דמי לשור שנגח את הפרה. וביאר המהרש"א, דודאי היכא דליכא לספוקי בשור אחר לכולי עלמא אמרינן בודאי דזה נגחו. והקשה, דהשתא לכאורה לא קשיא מהך דשור שנגח את הפרה, דמצינן למימר דאיירי דליכא לספוקי בשור אחר. ותירץ, דמשמע ליה הך דשור שנגח את הפרה, שיש עדים שאותו השור נגח את הפרה, אבל אי לא ראו העדים הנגיחה, איכא לספוקי באחר, דאי לאו הכי, הוי ליה למימר,

בקרקע, אין הלשון ההוא בדוקא.

(יח) גמ', בממונא לא. הקשה התוס' בבא קמא (כוז:) ד"ה קא משמע לן, דנילף ממון מנפשות, דכי היכי דנפשות אזלינן בתר רובא ואפילו בליתא קמן, קל וחומר דבממון הקל ניזול בתר רוב. ותירץ, דהני מילי בדיינים דחשיב מיעוט ידיהו כמו שאינו, והוי בית דין שמוציאים מהמוחזק, אבל בשאר דיני ממונות דאיכא מיעוט וחזקה, לא אזלינן בתר רוב. והתוס' רי"ד (הכא) כתב, שאינה קושיא, דהתם בטל היחיד במעוטו ועל כן אזלינן בתר רובא דדיינים, אבל גבי דיני ממונות לא שייך לומר שיתבטל המיעוט ברוב, ולכך לא אזלינן בתר רוב. והערוך השולחן (סימן פ"ו סעיף י"ח - ו) כתב, דגבי דיינים נמי אין בטל היחיד ברוב הדיינים, אלא הוא חידוש התורה דלזיל אחר רבים, אפילו בלי ביטול המעוט, אבל גבי ממונות, כיון דאיכא נמי להמעוט וליכא לחידוש התורה, לא אזלינן אחר רוב, דאולי הוא מהמיעוט, ואי אפשר להוציא מידו מפני שבממון אין דין בטול. ובתוס' יומא (פה.) ד"ה להחזיר הקשו נמי מהא דאזיל שמואל בתר רובא להחזיר לו אבדתו. ותירצו, דהא דלא אזיל בתר רובא רק בדאתי לידיה ברשות בעלים, אבל באבדה דלא אתי לידיה ברשות בעלים, אזלינן בתר רובא. ועיין נמי מה שתיירצו התוס' בסנהדרין (ג): ד"ה דיני.

(יט) גמ', והוא אומר לא כי וכו'. פירש בשיטה מקובצת בשם הרא"ם, דאף דטענת הבעל היא שמא, מחמת רובא כדאמרינן בכתובות (טו:), וכן טענת יורשים היא שמא, מכל מקום חזינן שהמעוט בחזקתם, הכא נמי המעות ישארו אצל המוחזק נגד רוב. ונלפי דבריו, קושית הגמ' היא גם בנתארמלה וגם מנתגרשה. ועיין באות הקודמת].

(כ) תוס' ד"ה ואמאי, בתוה"ד, דגט גובה עיקר. ופירש במהרש"א, דלפי זה מקשה הגמ' מנתגרשה בלבד. ועיין באות הקודמת.

(כא) תוס' ד"ה ליסטים מזוין, בתוה"ד, דבהדיא אמר הכא דהוי מקח טעות. וכן פירש הראב"ד (פ"טו ממכירה הי"ג), אך הביא עוד, דמתוספתא לא קשיא אדרש"י, דאפשר לפרש דגם הא דאמרינן הרי שלך לפניך, היינו שהמוכר אומר ללוקח, אבל אינו מקח טעות. וכיון שאפשר לפרש גם כפירוש התוס' והוא ספק, אין מוציאין הממון, ואם נתן, אין מחזירין. וברמב"ם (שם) פסק דהוי מקח טעות, והביא במגיד משנה, שבתוספתא גריס להדיא מקח טעות. והתוס' קידושין (יא.) ד"ה הנהו תירצו, דהיכא דקיבל המוכר מעות, אמרינן מדלא בדק הלוקח קודם נתינת המעות הני מומין דאית להו קלא, סבר וקבל. והא דאומר לו הרי שלך לפניך, מיירי קודם שנתן הלוקח מעות, וקצת משמע כן התם, דפריך, ולימא המוציא מחבירו עליו הראייה, אלמא דהלוקח מוחזק.

(כב) רשב"ם ד"ה או מוכתב למלכות, ליהרג. וברמב"ם (פ"טו ממכירה הי"ג) פירש, דהוא מוכתב לעבודת המלך, והא נמי חשיב מום מפני שהמלך תופשו למלאכתו בכל עת שירצה.

דף צג ע"א

(א) גמ', לאו משום דרובא הכי איתנהו. הקשה הרשב"א, מנא ליה דהלוקח לא נתן מעות למוכר, דילמא נתן ולפיכך הגיעו. ותירץ, מדקתני סיפא אומר לו הרי שלך לפניך, ולא קתני מקח טעות שמע מינה דכולה ברייתא איירא בשלא נתן מעות. וכן פירש הרמב"ן.

ולא אמר לו אלו, או כשאמר לו פירות יפות אלו. אבל אם אמר לו פירות אלו אפילו כולן מתולעות, הגיעו, ובלבד שנמכרין כך בשוק לאכילה. ואם אמר לו פירות יפות נתן לו פירות שכולן יפות.

(טו) מתני', המוכר פירות מקבל עליו וכו'. וברמב"ם (פי"ח ממכירה הי"א) פירש, דשיעורים אלו הם למקום שאין מנהג, אבל במקום שידוע המנהג, עושים כהמנהג. ובשיטה מקובצת הביא בשם רב האי גאון, דבמקום שאין ידוע המנהג, אין עושים כשיעור המשנה, שנקבע לפי מקום שנשנית, אלא מקבל עליו כשיעור שמביאין אנשי המקום מהשדה.

(טז) מתני', המוכר פירות לחבירו הרי זה מקבל עליו וכו'. כתב המאירי, כלל הדברים, שכל שמכר לחבירו ומסר לו אותו דבר בעצמו בלא שום שינוי, אלא שיש אונאה בדמינו, זו היא אונאה וכו'. ואם לא מסר לו אותו דבר אלא ששנתנה בקצת ענינים הרי זה מקח טעות. ואם מסר לו הדבר בעצמו אלא שפחת בגוף הדבר, או הוסיף בו, אין זו אונאה ולא מקח טעות, אלא ישלם לו הניכוי או יפחות התוספת, ובענין זה באה משנה זו. והמוכר מתחייב להשלים לו אם נחסר ביותר ממה שדרך בני אדם לקבלו.

(יז) מתני', המוכר פירות. הרמב"ם (פי"ח ממכירה הי"א) הביא, דבחיטין מקבל עליו רובע קיטנית, ובעדשים רובע עפרורית, ובשאר פירות רובע טינופת. וכתב המגיד משנה דהעתיק הברייתא והמשנה כפשוטה. דמה דאמרינן המוכר פירות אינם חיטים, דהא בחיטים אמרינן שאינו מקבל עליו רובע טינופת. והעתיק הטור (בסימן רכט סעיף א') דין זה בשם הרמב"ם. ותמה עליו בבית יוסף, דהא משנה שלימה היא שמקבל עליו רובע טינופת לפירות. ותיריך, דכיון דהרמב"ם פירש למתניתין בתבואה, אין דין שאר פירות מפורש בה, אלא בברייתא. ולפי זה מה שפירש הרשב"ם דרב קטינא מבאר לישראל דטנופת השנוי במתניתין דהיינו קיטנית, אינו אלא לשיטתו דאירי בחיטין, ולכך הוצרך לפרשה על קיטנית. אבל להרמב"ם שאירי בשאר פירות, לא קאי רב קטינא אמתניתין דידן כלל, והוא דין בפני עצמו, ולא מבעי לפרש טנופת על קיטנית. ובמאירי פירש פירות דמתניתין שהם שאר תבואות (חוץ מחיטים) וקיטנית.

(יח) רשב"ם ד"ה מתולעות, דאורחיהו בהכי והוא הדין אחד לעשר. ובבית יוסף (סימן רכ"ט סעיף ב') כתב, דלא נימא שבקונה כמות קטנה, דעתו שלא תהיה שום תאנה מתולעת

(יט) גמ', רובע קטנית לסאה. כתב הר"ן בשם הרמב"ם (פי"ח ממכירה הי"א), דהכי הלכתא דלחיטין מקבל רובע קטנית, אבל עפרורית רק פחות מרובע. והא דאמרינן לקמן (צד.) דמקבל עפרורית לשערי וחיטי אלא דקטנית אצטריכא ליה, דחוי בעלמא הוא. ובסמ"ע (ריש סימן רכ"ט) כתב, דיש בסוגיא זו פנים לכאן ולכאן, ואיכא מאן דאמר דאינו בחיטין אפילו פחות מרובע ואיכא מאן דאמר דמקבל רובע. ותמה עליו ברש"ש (לקמן צד.), דהא דאמרינן דמקבל עליו רובע הוא דיחוי בעלמא. ואף הש"ך (שם סק"א) שהקשה עליו, קושיתו על מה שכתב, דאיכא מאן דאמר שאינו מקבל אפילו פחות מרובע. והקשה. דפחות מרובע מקבל, אבל אמה שכתב שיש מאן דאמר שמקבל רובע, לא הקשה.

"שור שנמצא פרה הרוגה בצדו ועוברת בצדה כו'", דכיון דליכא לספוקי באחר משלם חצי נזק לפרה, כדן תם, ורביע נזק לוולד מספק.

(ז) גמ', סבריה דרובא וחוקה כי הדרי. הקשה הרשב"א בשם הראב"ד, דאף אי כהדדי, איך מועיל להוציא מחזקת ממון, ולר' אחא גופיה דאזיל בתר חוקה, מאי אולמיה דחזקת נגחן מחזקת ממון. ותיריך, דעם חזקת נגחן איכא נמי קורבא, ולכך עדיפא מחזקת ממון, ואפילו הכי פליגי רבנן עלה, ולא אזלי בתר אומדנא דנגחן.

(ח) רשב"ם ד"ה בתר רובא, דרובא עדיף מחזקה דאיכא למימר דרוב שוורים שבעולם נגחוהו. לכאורה אף אי ליכא למימר כן, פטור, דלא אזלינן בתר חזקה. וביאר בחסדי דוד (ב"ק פ"ג ה"ו), דהיכא שהוא אומדנא דמוכח גם לרבנן אזלינן בתרא אי ליכא רוב נגד, אבל בדאיכא רוב, אף שלא אזלינן בתר רוב, מכל מקום חיישינן לו שלא להוציא על ידו מחזקה, ולרב אחא אף דאיכא רוב, אזלינן בתר חזקה להוציא ממון.

(ט) רשב"ם ד"ה בתר רובא, דרובא עדיף מחזקה ואיכא למימר דרוב שוורים שבעולם. הקשה הרש"ש, הא כתב הרשב"ם בד"ה אין אומרים, דאיכא לספוקי בשוורים טובא הנמצאים פה ולא בעינן לשוורים דעלמא.

(י) גמ', בתר חזקה דהוא גופיה מוחזק אבל בתר רובא לא. וצריך ביאור דהא קיימא לן רובא וחזקה רובא עדיף. ובחסדי דוד (ב"ק פ"ג ה"ו), ביאר, דודאי באיסורים רובא עדיף, אבל הכא שהחזקה בשור לפנינו והרוב אינו לפנינו, אמר שמואל דאזלינן בתר חזקה, ולכך אמר דהוא גופיה מוחזק, ולא סתם דאזלינן בתר חזקה. אמנם הב"ח (קדושין פ:) הביא מהכא, שהדין דרובא וחזקה רובא עדיף, נתון במחלוקת.

(יא) רשב"ם ד"ה דהוא גופיה, בתוה"ד, אבל בתר רובא דליתה קמן לא אזלינן. ומשמע שגם בממון אזלינן בתר רובא דאיתא קמן. והקשה בחידושי הגרע"א, דהא רשב"ם לעיל (צב:) ד"ה באיסורא מדמי לט' חנויות דדוקא בממון אזלינן ולא באיסורים, ובממון הא אזלינן אף ברובא דאיתא קמן. ועיין בשו"ת רעק"א (תנינא ק"ג).

דף צג ע"ב

(יב) גמ', ת"ק ואמרו לו. ופירש הריטב"א, דליכא למימר דתנא קמא סבר כאמרו לו, דאם כן מאן הוא תנא דמתניתין. ועוד, מאי איכא בין תנא קמא לאמרו לו.

(יג) גמ', אף דמי הוצאה. כתב הריטב"א, דהוא מדין גרמא, דסבר כמאן דאמר דמחייב אגרמא, או דהוא קנסא. וכן גבי מנהג היה בירושלים, כתב, דרבי שמעון בן גמליאל תיקן תקנות אלו כדי שיהרו אומנים יפה ולא יפסידו בעלי בתים שלהם, אבל אינו מדינא דגרמי. דהא מדמינן לנותן לו דמי בושתו, והתם הא ליכא למימר דהוא גרמי, דהא לא אפסדיה ממון. ולכך שפיר פסקו הכא דלא כרבי שמעון בן גמליאל, אף דקיימא לן דדיינינן דינא דגרמי. וכן כתב הרמב"ן בקונטרס דינא דגרמי (ד"ה והמוכר פירות), דאף שמכרו לו אינו אלא כמטעהו, והמשיא את חבירו לעשות דבר שאינו הגון לו, אינו בדין שישלם.

(יד) מתני', המוכר פירות וכו'. כתב הרמב"ם (פי"ח ממכירה הי"א), ובשאר פירות מקבל עליו רובע טינופת לסאה והביא השלטי גבורים (מו: מדפי הרי"ף) דדעת הרמ"ה, דהני מילי כשאמר ליה פירות סתם

דף צד ע"א

(א) **רשב"ם** נותן לו דמי חיטין, בתוה"ד, היזק בידיים הוא. וכן פירש ביד רמה. ובנתיבות המשפט (ריש סימן רכ"ט) כתב, דאפילו אם אבנים אלו הפקר ולא זכה בהם בעל החיטין, חייב לשלם לו עליהם.

(ב) **תוס' ד"ה** נותן לו דמי חיטין, בתוה"ד, ולא דמי לשורף שטרותיו של חבירו דהתם כו'. פירש **המהרש"א**, דמשום דאפלוגתא דר"ש ורבנן קאמר בפרק הגזול, אימור דאר"ש בדבר שעיקרו ממון, בדבר שאין עיקרו ממון כגון שורף שטרותיו לא אמר, הוצרכו לומר, דהך דהכא לא דמי ליה ומקרי שפיר עיקרו ממון לכולי עלמא. אמנם **הגרע"א** ביאר, דהוקשה לתוס' דהא הכא הויא מימרא דרבה, ורבה סבירא ליה **בבבא קמא** (צח). דשורף שטרותיו של חבירו פטור. אמנם **בביצה** (לח): מובאת מימרא זו בשם רב, ועיין **בחשק שלמה** (שם), דגירסא דהתם היא הנכונה, מטעם דרבה לית ליה דינא דגרמי. וכן היא גירסת הרי"ף הכא (מו. מדפי הרי"ף).

(ג) **גמ'**, מאי לאו הוא הדין לחיטים. וביאר **המהר"ם**, דההוא אמינא שגם חיטין מקבל עפורית, אף שהברייתא חילקה, משום דהמקשן לא הבין שיש שינוי בין המינים, אלא בכל מין כפי הרגיל לו, ובעדשים אמר טינפת דלא שכיח בהו דבר אחר, אבל הוא הדין בחיטין. אבל אחר דאמרינן דטינפת בעדשים הוא, דהכי אורחיייהו, ודאי דבדוקא תני שיעורים אלו, ואם כן, בחיטין לא יקבל עליו רובע טינפת.

(ד) **גמ'**, אמר רב הונא אם בא לנפות מנפה את כולן. כתב **השיטה מקובצת** בשם **הרשב"א**, דדינא דרב הונא אינו אלא בטינפת, אבל במרתף ובקנקנים בשרון, ששינוי שמקבל עשר קוססות למאה, ועשר פיסטאות למאה, אין אומרים כן. דליכא למימר בהו האי מאן דיהיב זוזי אחמרא מעליא יהיב, דהא דינא תלי, אי אמר ליה מרתף של יין סתם, או מרתף זה של יין, או דאמר ליה למקפה, או דלא אמר. וכן בקנקנים לא שייך למימר בהו משום דלא טרח, אלא דסתם חביות יש בכל מאה עשר נאות.

(ה) **גמ'**, **קנסא**. פירש **רשב"ם ד"ה ואמרי לה**, דנפקא מינה דאם ידעינן שלא עירב, לא קנסינן. ותמה ה"רן, דודאי אף דאיהו לא עריב, לית ליה ללוקח לקבל אלא רובע, דביתר מרובע קפיד איניש. אלא ודאי אפילו למאן דאמר קנסא, אף דידעינן דלא עריב, מנפה מאי דאיכא יותר מרובע, אלא דרובע עצמו הוא דאיכא בין דינא לקנסא. וכתב בשם **החכם הגדול ר' יהודה בר חסדאי**, דכיון דלא איבריר בשמעתין אי דינא או קנסא, מסתברא דהיכא דאיכא יותר מרובע, וידעינן בודאי דאיהו לא עריב, דאינו מנפה אלא עד רובע, וכמאן דאמר קנסא דספיקא הוא, וקיימא לן בכל ספק ממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע, הלכך מקילינן אצל המוכר שהוא הנתבע. אבל הביא, **דהרמב"ם** (בפי"ח ממכירה הי"א) כתב סתם, נמצא בהן יותר על השיעורים הללו כל שהוא ינפה את הכל, ולא חילק. ולפי זה נראה, שדעתו, דאפילו למאן דאמר קנסא, אף דידעינן דלא עירב, לא פלוג רבנן. וליכא בין דינא לקנסא אלא כמו שפירש **רבינו חננאל** (וכן הביא **הרשב"א**), דלמאן דאמר דינא ילפינן דינא מינה בעלמא, ולמאן דאמר קנסא לא ילפינן מינה, דקנסא מקנסא לא ילפינן. וכן כתב **בשיטה מקובצת** בשם **רבנו יונה**, והוסיף, דאם תפס לוקח מיניה אפילו בסהדי לא מפיקין מיניה.

(ו) **גמ'**, **קנסא**. כתב **הרא"ש** (סימן ה') וכן בעליות דרבנו יונה, דמסתבר דאי ליכא אלא רובע וחוינן דעריב חצי רובע או שליש רובע, דקנסינן ליה בכללי רובע, ואפילו ללישנא דדינא דלית ליה קנסא, דכיון דודאי עריב מקצת, ואיכא למימר דכולה רובע עריב, הכא מודה דקנסינן ליה. וכן מוכח סוגיא דשמעתין דקאמר לתרוצי ללישנא דדינא, הכא מי יימר דערובי עריב, מכלל דהיכא דודאי עריב מודה דקנסינן ליה, וכיון דאיכא תרי לישני עבדינן כלישנא דקנסא לקולא, ואי ידעינן דלא עריב לא קנסינן ליה.

(ז) **גמ'**, כיון דטרח טרח בכליה. פירש **הרשב"ם בד"ה אפירי שפירי יהיב**, דלא טרח לוקח לנפותו. אך **הרשב"א** פירש, דקאי אמוכר, דאי אקונה, הא לא שייך לומר עליו דמשום טירחא לא בורר, דודאי יברור קודם הטחינה. אבל גבי מוכר אמרינן, דמשום טורח הבאת הפירות למכור, לא טרח לברור. וכן פירש **בעליות דרבינו יונה**, דקאי אמוכר, דלא הטריחוהו בפחות מרובע, מפני שהוא שיעור מועט, או מפני שהוא מצוי. ו**בריטב"א** פירש, דהלוקח לא טורח ללכת לבית דין בפחות מרובע.

(ח) **רשב"ם ד"ה מיתבי**, אלישנא קמא וכו'. דהיינו שהגמ' לא מקשה אדינו של רב הונא, אלא דאף דדינו אמת, קשיא אמאן דאמר קנסא. אמנם **הרשב"א** פירש כל קושיות הגמ' על רב הונא עצמו. וכן כתב **בשיטה מקובצת** בשם **הרא"ם**, דלמאן דאמר קנסא מקשינן אדרב הונא מהברייתות דאיכא למימר בהם קנסא, ומשאר ברייתות מייתי ראיה לרב הונא, דלא נימא דמאי דמשינן אינו אלא דחויא בעלמא.

(ט) **גמ'**, **סברוה דרובע דכלאים כיותר מרובע דהכא דמי**. פירש **בעליות דרבנו יונה**, דהיינו טעמא דלהמקשן רובע דכלאים יותר מרובע דמכר, דבכלאים כיון דלא שכיחא, נעשה כאילו מדעתו ורוצה בקיומו, וצריך לעקור מן התורה, והשתא סברוה דרובע שכיח ולא שכיח, ולכך במכר אזיל לקולא ובכלאים אזלינן לחומרא ויעקר. אי נמי ספק שכיח, ולכך גבי ממונות אזלינן לקולא גבי נתבע, וחשיבין כמאן דשכיח, ולא יחזיר לו מוכר כלום, וגבי כלאים אזלינן לחומרא ודינן אותו כיותר מרובע דלא שכיח. ועיין **בתוס' ד"ה סאה**. ו**הרמב"ן** כתב, דפירות העומדים לזריעה טובים מפירות העומדים לאכילה, ולכך בפירות העומדים לזריעה איכא קפידיא טפי, שכן הדרך להקפיד טפי על פסולת בסחורה טובה, מבסחורה גרועה. ו**הריטב"א** כתב, משום דהכא בקפידיא דאיניש ובטרחא דידהו תליא מילתא, ועד רובע ורובע כלל לא טרח, אבל התם, בתערובת שני מינין תליא מילתא, וכל שיש בו רובע לסאה דבר ניכר ונראה הוא, וכשני מינין דמי. וכן נראה מדברי **רשב"ם ד"ה סברוה**.

(י) **רשב"ם ד"ה סברוה**, בתוה"ד, בטל כרובע דטינפת. כתב **הרע"ב כלאים** (פ"ב מ"א), דשיעור רובע הוי רובע הקב שהוא אחד מכ"ד סאה. וכתב **ר"ע מברטנורא** (ברי"ש מסכת שקלים), דמדאורייתא בטל ברוב, ומדרבנן החמירו שלא יהיה בטל עד שיהיה פחות מרובע סאה, דהיינו פחות מאחד לכ"ד. והקשה **בתוס' יו"ט** (כלאים פ"ב מ"א) דהא לא אמרינן ביטול בב' דברים הניכרים, ואם כן הכא שניכר שהם חיטה וקטנית, איך מתבטלים. ולכך פירש, דקים להו לרבנן שהתורה לא אסרה אלא כשרוצה לזרוע כלאים, אבל כשאינו רוצה, לא אסרתו התורה, אלא שחכמים אסרו מפני מראית העין, ונתנו שיעור לדבר,

וגם פטרוהו בממעט מקצתן, שהם אמרו והם אמרו.

דף צד ע"ב

(יא) גמ', מחזי כמקיים כלאים. כתב בעלויות דרבנו יונה, דלא ידעו הוראים שכשממעט הרובע סגי, ומחזי כנמלך מלעקור הכלאים, ומשאירים כדי לקיימם.

(יב) גמ', ת"ש מסיפא אלא הכל יהא מונח. פירש ביד רמה דקושיית הגמ', דהא כל מאי דרבנן לא קנסו במפקיד, משום דאיכא התיירא ודאי, אך היכא דהיתרא ספק, מודו לר' יוסי דקנסין לרמאי.

(יג) תוס' ד"ה וחכמים אומרים, משמע שגובה ע"פ השטר ואפילו ממשעבדי, ובריטב"א הוכיח כן מלשון דגובה את הקרן, משמע לגמרי ואפילו ממשועבדים. וכן כתבו התוס' בבא מציעא (עב). ד"ה שטר. ועוד, דאי נימא דגבי רק מבני חורין, הוי קנסא דלא גבי ממשעבדי, ובגמ' משמע דלא קנסי רבנן כלל.

(יד) תוס' ד"ה וחכמים, משמע שגובה ע"פ השטר ואפי' ממשעבדי וקשה לר"י וכו'. ובתוס' בבא מציעא (עב). ד"ה שטר תירצו, דהעדים לא מפסלי, כיון דהוי ריבית דרבנן, ומשום דאינם מרויחים כלום לא מפסלי, אפילו שאם הוי איסורא דאורייתא, הוּו מפסלי.

(טו) בא"ד, בתוה"ד, ואין לומר דמיירי כגון שאין ניכר הריבית בשטר והעדים היו סבורים שהכל קרן. אמנם הריטב"א בסוגיין וכן בנמוקי יוסף (בבא מציעא דף מב: מדפי הרי"ף) פירשו, שאין הריבית מפורש, אלא כתוב בו חוב סתם, ואחר כך נודע הדבר שיש בו ריבית על פי עדים אחרים, או על פי עדי השטר, וכגון שאומרים שלא הרגישו בדבר עד שכתבו וחתמו ונתנו לו את השטר, דבהא לא משוו נפשיהו רשיעי. אך אליבא דתוס', בכהאי גוונא לא יגבה אפילו הדין, שמא יגבה הריבית, וכן פסק הטור (ח"מ סימן נ"ב).

דף צה ע"א

(א) גמ', אמאי ליהדר עד פחות משתות. כתב ביד רמה, דקושיית הגמ' אינה אלא למאן דאמר דינא, דשייך להקשות, דכיון דכי היכי דאי טורח להחזיר חלק מהפירות, חייב מדינא להחזיר הכל, הכי נמי גבי מעות. אבל למאן דאמר קנסא, ליכא לאקשוויי ליהדר הכל, דהא אפשר דהמוכר עצמו לא ידע שהוסיף פרוטה על המקח, מה שאין כן במקח שנמצא יותר מרובע, דאמרינן שעירב בידים. אמנם הריטב"א כתב, דמהכא מייתי ראייה בין למאן דאמר קנסא, ובין למאן דאמר דינא, דהא אמרינן דמחזיר כל דמי האונאה ולא רק ממעט את שיעור השתות. ולמאן דאמר דינא מייתינן ראייה דכיון דטרח המתאנה לבא לבית דין, הכא נמי מחזיר כל הטינופת מחמת שטרח לברור. ולמאן דאמר קנסא, הראייה דקנסוהו בכל האונאה שידע שיאנהו, והכא נמי קנסוהו הטינופת. ודחינן, דאינה ראייה, דהתם שוה בשוה אמר לי, ומפני שהתורה אסרה להונות, אנן סהדי דלא התכוון לאונאה, ואם כן אין לקנסו מפני האונאה. וגם מהאי טעמא אינו שכיח, וממילא אין בדעת הלוקח לקבל האונאה כלל וחייב להחזיר הכל. מה שאין כן הכא דשכיח טינופת, אפשר דהלוקח ימחול עד שתות.

(ב) רשב"ם ד"ה ואמאי, מחזיר כל האונאה בין בשתות בין ביתר משתות ניהדר המותר וכו'. אבל הריטב"א כתב, דקושיית הגמ' משתות

שמחזיר כל האונאה, אבל אינה ראייה מיתר על שתות דלא שייך למימר ימעט, כיון דאינו מחזיר האונאה אלא מחזיר כל המקח, דבטל המקח. וכן כתב ביד רמה. והרש"ש הקשה על הרשב"ם מאי ראייה מיתר על שתות, הרי בטל המקח. ותירץ הדרכי דוד, דהקושיא גם מיתר על שתות, משום דאי נימא דבשתות דיינינן רק על המותר, ואין צריך להחזיר רק משהו ולא הכל, קשיא גם מיתר על שתות, שצריך

לדון רק במותר, דהיינו בשני משהויין, ואין צריך להחזיר כל המקח (ג) רשב"ם ד"ה שוה בשוה, בתוה"ד, בדין הוא דאפילו פחות משתות יחזיר, מיהו לכך אין מחזיר, דכיון דלא ידיע כל כך וכשווה דמי, הויא מחילה. וכתב המחנה אפרים (אונאה סימן ז'), דנראה מדבריו, דדווקא במקום שאין השווי ידוע הוי מחילה, אבל במקום שהשווי ידוע לא הויא מחילה אפילו פחות משתות. וכן מבואר ברש"י בקדושין (מב:): ד"ה חזור, ובדברי הרא"ש בבא מציעא (סימן כ') דטעמא דמחילה, מפני שהלוקח והמוכר אינם יכולים לכוון דמי המקח בצמצום, ואף השמאים אינם שמים בשוה. ולדבריהם מבואר, דאם ידועים דמיו ועתידיים להתברר לא הוי מחילה. אמנם מהרמב"ם (פי"ב ממכירה ה"ט) שכתב, שאם היה הדינר זהב בכ"ד, וצרפה בעשרים הויא אונאה, ובפחות הויא מחילה, משמע, דאפילו אם דמיו ידועים איכא מחילה.

(ד) גמ', והא תאני רב חייא המוכר חבית יין וכו'. עיין רשב"ם ד"ה נותן משמע, דהיינו דסלקא דעתא דגמ', דאם המוכר הרבה חביות יכול ליתן עשר קוססות, מי שמוכר חבית אחת, יכולה חבית להיות קוססת. וכמו שביאר הרשב"ם דסתם היינו יין טוב לשתיה לאלתר ולא לאוצר. אמנם הרשב"א והריטב"א ביארו, דסברה הגמ' בהווה אמינא, דחבית של יין לאו חבית ידועה אמר ליה, אלא שיעור חבית, כי מדת החבית ידועה, ומקשינן שיקבל עליו שעור קוססות כבמתניתין, באופן שיתן לו אותו שיעור בעשרה כלים. ופריק, כל שאמר לו חבית יין הראוי להיות

בחבית אחת קאמר, ואין ראוי לערב יין יפה ויין קוסס בחבית אחת. (ה) תוס' ד"ה חבית של יין, אבל ביין הנמכר בחנות לא אפילו כו'. כתב מהרש"א, דמגופה דברייתא קמייתא הוי מצי להקשות כן מסיפא לרישא, דבמרתף של יין סתם, אמאי נותן לו יין שכולו יפה ולא יין הנמכר בחנות, דהא מקרי חמרא. ותירץ, דאיכא למאן דאמר לקמן, דמוקי הך רישא דברייתא קמייתא דוקא למקפה ותו לא מידי, ולכך לא מהני יין הנמכר בחנות. והפני שלמה תירץ, דהיכא שמוכר מרתף שלם של יין, פשיטא דכוונתו ליין שראוי לשומרו באוצר, אבל בחבית הקשו תוס', כיון שאין דרכו להכניסו באוצר, למה לא יתן יין הנמכר בחנות.

(ו) גמ', מרתף זה אני מוכר לך אפילו כולו חומץ הגיעו. כתב בשו"ת הב"ח (ישנות, תשובה מ"ז), דהואיל ולא אמר של יין, הוי כאילו אמר לו בפירושו שמוכר לו מרתף זה במעות אלו, ואפילו אינו של יין. ועל כן ליכא למימר שהדמים שנתן יוכיחו שדעתו על של יין, ולא על של חומץ, דהוי דברים שבלב.

(ז) גמ', מרתף של יין אני מוכר לך נותן לו יין הנמכר בחנות. והקשה הריטב"א, למאן דאמר דיין תוסס חמרא מעליא הוא, אמאי אינו נותן לו ממנו והמוציא מחברו עליו הראיה. ותירץ, דהוי חמרא רק לענין ברכה ומעשר, אך לענין מקח וממכר כל שאמר לו מרתף של יין, נותן לו יין הנמכר בחנות דריחו חלא וטעמא חמרא. ניש שהגיהו בדבריו ממרתף זה של יין, דעל זה אמרינן דנותן לו יין הנמכר בחנות]. עוד

חבית. ותירץ, דהמקשה דלעיל ודאי לא ידע כלל לפלוגי בין חבית למרתף של יין, אבל השתא לפי דברי המתירן, "שאני חבית דכולה חד חמרא הוא", איכא סברא טפי בחבית דלא מקבל, קשיא להו שפיר, דאם כן למאן דאמר במרתף של יין נמי דאינו מקבל, אמאי נקט חבית, הוה ליה למנקט רבותא טפי, דאפילו במרתף של יין נמי אינו מקבל.

(יב גמ', מודה ר' יהודה בפורצמא דמודבן אקרנתא. הקשה בתורת חיים, מהיכי פשיטא ליה דמיירי בברייתא בפורצמא, הא תני בה יין שהקרים סתמא, והוי לגמ' למימר דבהכי איירי הברייתא, ולא רק לומר דמודה בה. וכתב, דלגירסת ר"ח בפרצופא, דהיינו שיון זה משתנה מראיתו ניחא, מפני שכולא ברייתא איירא בפת ותבשיל שנשתנה צורתו.

(יג גמ' אמר רב יהודה יין הנמכר בחנות מברכין עליו בורא פרי הגפן. כתב השיטה מקובצת לקמן (צו.) בשם הרשב"א, דבעבודה זרה (סו.) פליגי בהאי דינא אביי ורבא, ורבא סבר ריחא חלא וטעמיה חמרא חמרא. וכל היכי דפליגי אביי ורבא, הלכה כרבא, הלכך מברכין עליו בורא פרי הגפן כרבי יוחנן ומקדשין עליו. וכן פסק הרמב"ם (פכ"ט משבת הט"ו) דאזלינן בתר טעמא.

(יד גמ', מיתבי על הפת שעופשה מברך שהכל נהיה בדברו. כתב הרמב"ם (פ"ח מברכות ה"ח), דעל פת שעופשה ויין שהקרים וכו' מברך לאחריו בורא נפשות רבות. והקשה בביאור הלכה (ריש סימן ר"ד ד"ה ופת שעופשה), כיון דעדיון חזי לאכילה קצת, איך יפטר מברכת המזון, דבשלמא לענין ברכת המוציא שהיא דרבנן, כיון דלא חשיבא, אמרו שיברך רק שהכל, אבל לענין ברכת המזון שהיא דאורייתא איך נפקע חיובו, והרי חזי למיכליה על ידי הדחק, ובברכות (לו:) מדמי גדר אכילה לענין חיוב ברכה, לגדר חיוב אכילה דיום הכיפורים, ולענין יום הכיפורים משמע ביומא (פ:), דאכילה על ידי הדחק שמה אכילה. וכן מוכח בסימן רב (ס"ב) דלענין ברכה שמה אכילה, ומברך עליה ברכתה הראויה לה, ובענינו משום דלא חשיבא יש לומר דגרעו מדרגתה, אבל לא מסתברא דמשום הכי יהיה פטור לגמרי. ונשאר בצריך עיון.

הקשה, למאן דאמר דריחא חלא וטעמא חמרא, חלא, איך נותן לו יין הנמכר בחנות שלשיטתו הוא חלא. ותירץ, דחשיב חלא רק לענין ברכה ומעשרות, אך לענין מקח וממכר הוי חמרא.

דף צה ע"ב

(ח גמ', פליגי בה רב אחא ורבינא. וכתב הריטב"א, דהואיל והוא ספיקא דממונא אזלינן לקולא, וכיון דאית למוכר חזקה דממונא משום דעל הלוקח לברר מה מכר לו, אם מכר לו מרתף סתם מקבל עליו י' קוסטות למאה, ואפילו לא נתן מעות, אם עשה משיכה ונתחייב על מקח זה, מוציאין מידו. והשתא מתני' כפשטה דבמכר לו בסתמא מקבל עליו י' קוסטות לק'. וכן הביאו הנמוקי יוסף (מו. מדפי הרי"ף).

(ט גמ', קשיא זה אזה. הקשה בשיטה מקובצת בשם תוס' הרא"ש, נימא דהברייתות פליגי בפלוגתא, אם יין שריחו חלא וטעמא חמרא, הוי חמרא או חלא. ונשאר בצריך עיון.

(י תוס' ד"ה חד אמר מקבל, בתוה"ד, לוקי מתניתין בלא אמר למקפה. ובמהרש"א הביא בשם הרי"ף (מו: מדפי הרי"ף), דלמאן דאמר דאפילו במרתף סתם מקבל י' קוסטות, מוקמינן מתניתין אפילו בסתמא ולא בעינן זה. אך לתוס' קשיא מברייתא שהביא רב זביד (דמתניא בי ר' אושעיא), דאמרה שבאמר לו מרתף זה, מקבל עליו י' קוסטות, והוא אוצר ששנו חכמים במשנתנינו. ועיין ברש"ש דהבין בדברי המהרש"א, דלשון וזהו אוצר כו' מהברייתא. וביאר כן, משום דהוקשה לו מה תמהו התוס' מרב זביד שהוא אמורא על רב אחא או רבינא. וכתב הרש"ש, דאישתמיטתיה מה שכתבו התוס' בבבא מציעא (פא.). ד"ה הניחא, דמקשה שם הש"ס על רב אחא ורבינא מדרב פפא, לפי שהיו אחריו. ורב זביד ורב פפא היו בדור אחד, כדאיתא בבבא מציעא (לד.).

וכן לעיל (סג:) איפליגו בהדדי.

(יא תוס' ד"ה וחד אמר לא מקבל, קשה לרשב"א א"כ אמאי נקט ר' חייא כו'. הקשה המהרש"א, כיון דלא מסיק אדעתיה כפירוש הי"מ, דלרבותא נקטיה כפירוש הקונטרס לעיל, אמאי לא תקשי להו לעיל דפריך מחבית אמרתף של יין לפי סברת המקשה, אמאי נקט רבי חייא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©